

zamieranie

pisarzy

zamieranie

pisarzy

Redakcja

Monika Ładoń
Grzegorz Olszański

Katowice 2018

Recenzent
Ireneusz Gielata

Projekt okładki i stron tytułowych
Magdalena Nazarkiewicz

Zdjęcie na okładce
Radosław Kobierski

Korekta
Anna Tyka

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Śląski w Katowicach

Dofinansowano z budżetu Samorządu Województwa Śląskiego

© 2018 by Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych

ISBN 978-83-648444-48-5

Wydawca

S
I
W Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych
40-032 Katowice, pl. Sejmu Śląskiego 1/419
stowarzyszenieiw@gmail.com

Biblioteka „Opcji”
pod redakcją Aliny Świeściak
nr 29

Spis treści

- Monika Ładoń, Grzegorz Olszański: Słowa w(y)stępne
(wprowadzenie w trzech aktach z epilogiem) 7
- Magdalena Piekara: Zamieranie przed narodzinami.
Kilka uwag o *Szkicach* Adama Szymańskiego 25
- Kamila Kamińska: Kilka uwag o twórczości polskiego fantasty
— Stefana Grabińskiego 39
- Ewa Jaskółowa: *Wieczór na Wschodzie* Stanisława Balińskiego
czytany w realiach XXI wieku 55
- Barbara Engleder: Odchodząc w tło. Wokół późnych wierszy
Kazimierzy Iłakowiczówny 75
- Agnieszka Kwiatkowska: Julian Przyboś
— recenzent zapomnianych? 91
- Artur Cembik: Od Andrzeja Chciuka do Andrew Soddella 109
- Andrzej Śnioszek: Donat Kirsch albo zapach zmurszałych *Liści* 133

Klaudia Śnioszek: Gdyby nie autotematyzm...	
Przypadek Stanisława Czycza	145
Agnieszka Nęcka: Destrukcyjne uzależnienie od „ścianek”.	
<i>Casus</i> Michała Witkowskiego	161
Kinga Rak: Śmierć pisarza, narodziny autora	181
Bibliografia	195
Noty o autorach	209
Indeks nazwisk	213

Monika Ładoń
Grzegorz Olszański

Słowa w(y)stępne
(wprowadzenie w trzech aktach z epilogiem)

Zemsta ręki śmiertelnej — wypisy
(akt pierwszy)

Relacje śmierci i literatury — o czym najlepiej świadczy wielowiekowa biblioteka tekstów, które te relacje dokumentują — naznaczone są głęboką ambiwalencją. Wszelkie próby deskrypcji, zważywszy na ogrom literackich świadectw, ale i teoretycznych konceptów proponowanych przez badaczy tegoż zagadnienia, skazują piszącego na świadomość poruszania się po powierzchni, estetykę fragmentu, poetykę wypisów. Nawet jednak i takie ujęcie zagadnienia pozwala postawić tezę, że gdyby szukać figur, które najlepiej oddają istotę tego związku, to chyba należałoby sięgnąć po oksymoron albo antytezę. Funkcjonująca od wieków topika rezurekcyjna zderza się tu bowiem z leksyką funeralną, która swą siłę czerpie z dyskursu elegijnego. Idei dzieła jako substytucji twórcy i tekstu jako uobecnienia, zgodnie z którą „pismo i utwór literacki umożliwiają inną niż fizyczna obecność ludzi fizycznie nieobecnych, czy to wskutek oddalenia przestrzennego, czy zwłaszcza wskutek biologicznej śmierci”¹, można przeciwstawić koncepcję tekstu jako unie-

¹ J. Domański, *Tekst jako uobecnienie. Szkice z dziejów myśli o piśmie i książce*, Kęty 2002, s. 11.

obecnienia, w której istotą literatury są dezintegracja i zatrata. „Pisanie to sfera neutralności, złożoności — zacytujmy doskonale znane słowa *Śmierci autora* — w której znika nasz podmiot, negatyw, na którym niknie wszelka tożsamość, odnajdująca siebie w piszącym ciele”².

Obecne od najdawniejszych czasów, podszyte wiarą w możliwość bezterminowej prolongaty ludzkiej egzystencji przekonanie, że to nie na cmentarzach, lecz w dziełach trzeba szukać śladów twórców, albowiem „groby poetów [...] są puste”³, można zestawić z pojawiającym się w różnych tekstach obrazem biblioteki jako nekropolii. Nekropolii, w której książki to „małe trumienki, ustawione na półkach wzdłuż ścian, niczym urny w kolumbarium”⁴. To rzecz jasna tylko metafora, ale przecież historycy literatury w poszukiwaniu przedmiotu swoich badań nawiedzają zarówno biblioteki, jak i cmentarze. Najlepszym tego przykładem — to, co metaforyczne, zyskuje tu bowiem wymierny, materialny kształt — „nagrobek”. Wpisana w ten leksem polisemia odsyła wszak do formy architektonicznej, nagrobnej inskrypcji, ale i zdyscyplinowanego ścisłymi przepisami, mającego wielowiekową tradycję gatunku literackiego. Dwuznaczność słowa przekłada się w tym przypadku na dwoistość przestrzeni (cmentarz/biblioteka), dwoistość materii (kamień/papier), dwoistość narzędzi (dłuto/pióro)⁵.

² R. Barthes, *Śmierć autora*, przeł. M.P. Markowski, w: *Teorie literatury XX wieku. Antologia*, red. A. Burzyńska, M.P. Markowski, Kraków 2006, s. 355.

³ S. Rosiek, *Zwłoki Mickiewicza. Próba nekrografii poety*, Gdańsk 1997, s. 31.

⁴ J.P. Sartre, *Czym jest literatura?*, przeł. J. Lalewicz, Warszawa 1968, s. 178. Równie pyszny fragment można znaleźć w *Ulissiesie Joyce’a*, gdy Dedalus, patrząc na wypełnione książkami półki dublińskiej Biblioteki Narodowej, powiada: „Wokół mnie myśli w trumnach, w skrzyniach mumii, zabalsamowane w wonnościach słów. Tot, bóg bibliotek, ptak-bóg, ukoronowany księżycem. I usłyszałem głos owego egipskiego areykapłana. *W malowanych komnatach wypełnionych księgami z cegiełek*. Są nieruchome. Kiedyś żyły w umysłach ludzi. Nieruchome: lecz jest w nich niepokój śmierci i sączą mi do uszu rzewną opowieść, nalegając na mnie, żebym złamał ich wolę”. J. Joyce, *Ulisses*, przeł. M. Słomczyński, Warszawa 1969, s. 208 (podkr. Joyce’a).

⁵ Zob. J. Kolbuszewski, *Wiersze z cmentarza. O współczesnej epigrafice nagrobnej*, Wrocław 1985; tenże, *Co mnie dzisiaj, jutro tobie. Polskie wiersze nagrobne*, Wrocław 1996; M. Skwara, *„Miejsca wspólne” polskiej poezji i sztuki funeralnej XVI i początku XVII wieku*, Szczecin 1994; J. Rećko, *Literackie epitafium barokowe. Geneza i teoria gatunku*, Zielona Góra 1992; G. Olszański, *Nagrobek*, w: *Ilustrowany*

Rewersem literackiej mitologii, której istotą są budujące opowieści o „pomniku trwalszym niż ze spiżu” (Horacy) i utrwaleniu swej obecności na kartce, która „wieki tu będzie płakała” (Słowacki), jest ogromna ilość narracji za swój przedmiot obierających destrukcyjną siłę literatury doprowadzającą bohaterów i twórców do ruiny. „Czytałem w warsztacie, czytałem chodząc z posyłkami, czytałem w wychodku — pisze w *Wyznaniach* Rousseau — w głowie mi się kręciło, nic nie robiłem poza czytaniem”⁶. Idea „książek zbójeckich” nie tylko dezawuuje społeczną użyteczność jednostki, jej przydatność ekonomiczną, wartość dla wspólnoty — neguje również kategorie genologiczne i wszelkie estetyczne dystynkcje. Niszycielską mocą na równi wykazują się powstałe przed wiekami dzieła klasyków (Werter czytający Homera) i bieżąca produkcja literacka (Emma Bovary zaczytująca się we współczesnych romansach). Siłą sabotującą rzeczywistość i życie społeczne odznaczają się w tym samym stopniu produkowane masowo opowieści o niewielkiej estetycznej wartości (przypadek Don Kichota, któremu od czytania „mózg wysechł na wiór do tego stopnia, że stracił rozum”⁷), jak i literackie arcydzieła (Werter czytający *Osjana*, Gustaw czytający *Wetera*, Wokulski czytający o dziejach Gustawa). Ten destrukcyjny wpływ książek nie ogranicza się zresztą do świata literackiej fikcji. Nierzadko przyczyną życiowej klęski stają się teksty, których poetyka i fabuła destrukcji żadnej nie zwiastują (historia Kleista, który po lekturze *Krytyki czystego rozumu* przechodzi załamanie nerwowe).

Literatura jako medium multiplikujące świat, a zarazem siła przed światem chroniąca, to doskonale znany motyw i materia niezliczonych tekstów. Świat przedstawiony — tę wiedzę mimo jej oczywistości pewien typ czytelników będzie jednakże poddawać nieustannym testom, pewien rodzaj pisarzy będzie zaś ten motyw nieprzerwanie rewitalizował — nie chroni przed światem. Najlepszym tego przykładem —

słownik terminów literackich, red. A. Nawarecki, B. Mytych-Forajter, Z. Kadłubek, Gdańsk 2017, s. 335–339.

⁶ J.J. Rousseau, *Wyznania*, t. 1, przeł. T. Boy-Żeleński, Warszawa 1956, s. 56.

⁷ M. Cervantes, *Przemysłny szlachcic Don Kichot z Manchy*, przeł. W. Charchalis, Poznań 2016, s. 101.

a trzeba przyznać, że jest w tej materii niebywała wprost konkurencja — doskonale znane, przynależne do szkolnego kanonu opowiadanie Iwaszkiewicza. Opowiadanie, w którym literatura, jak najdosłowniej, miał być ocaleniem, prowadzi wprost do zatraty:

Był to czerwiec roku 1942 czy 1943. [...] Stałem na rogu ulicy Trębackiej i Krakowskiego Przedmieścia, na przystanku tramwajowym. [...] W pewnej chwili spostrzegłem młodego chłopca, który idąc gdzieś od Bednarskiej, dość nierozważnie wysunął się zza czerwonego kadłuba tramwaju, który już ruszał, i stanąwszy twarzą do jezdni, a plecami do ruchu, na małej wysepce, w dalszym ciągu nie odrywał oczu od książki, z którą razem wynurzył się z szarzejącego mroku. [...] Jedna książka sterczała mu z bocznej kieszeni, drugą złożonątrzymał przed oczami, najwidoczniej nie mogąc się od niej oderwać. [...] Chłopak przez chwilę stał na wysepce, pogrążony w czytaniu. Nie uważał na potrącanie, na cisnący się do wagonów tłum. Parę czerwonych smug przeminęło za nim, on wciąż nie odrywał oczu od książki. I wciąż z tą książką pod nosem — czy to, że znudzili go potrącania i krzyki wokoło, czy też nagle podświadomie uczul potrzebę pośpiechu do domu — widziałem, że stąpił z wysepki na jezdnię — wprost pod nadjeżdżający samochód. Rozległ się zgrzyt gwałtownie naciśniętych hamulców i gwizd gum na asfalcie [...]. Z przerażeniem spostrzegłem, że była to karetka gestapo. Młodzieniec z książką usiłował wyminąć samochód. Ale w tym samym momencie z tyłu karetki otworzyły się drzwiczki i dwóch osobników w hełmach z trupimi główkami wyskoczyło na jezdnię. Znaleźli się tuż obok chłopca. [...] Żandarm zażądał od niego papierów, porwał wyjętą kennkartę i gwałtownym ruchem popchnął chłopca do środka. Drugi mu pomógł, chłopiec wsiadł, za nim gestapowcy, drzwiczki trzasnęły i karetka, pędem porwawszy się z miejsca, szybkim tempem skierowała się w stronę alei Szucha...⁸

Egzemplifikacja może aż nazbyt dosłowna, dlatego warto zderzyć ją z równie wymownym, acz przeciwstawnym przykładem. Zaświadczona literacką fikcją siła literatury znajduje swoją przeciwwagę w faktach odsyłających do jej historii. W jednym ze swoich tekstów Stephen Greenblatt rekonstruuje dawno zapomniane znaczenia, jakie niosło ze sobą słowo „literatura”, ale i podaje przykłady jej nader oryginalnych użyć. Rzecz w tym, że u swych początków słowo to odsyłało tyleż do pewnej dziedziny ludzkiej kreatywności, co przede wszystkim do mechanizmów wytwarzania hierarchii i jako „część zmiennego i elastycznego

⁸ J. Iwaszkiewicz, *Ikar*, w: tenże, *Opowiadania*, t. 3, Warszawa 1980, s. 67–70.

aparatu podziałów społecznych”⁹ było jednym z kluczowych składników symbolicznego kapitału. Kapitału, który miał nie tylko bezpośredni wpływ na pozycję jednostki we wspólnocie, ale też, w jak najbardziej dosłownym sensie, mógł decydować o czymś życiu lub śmierci. Jak to? Na jakiej zasadzie? Otóż w połowie XIV wieku w celu skutecznej weryfikacji stanowej przynależności sądy wprowadziły tzw. egzamin. Miało to o tyle istotne znaczenie, że w razie popełnienia przestępstwa oskarżony reprezentujący duchowieństwo trafiał pod jurysdykcję sądu kościelnego, który przewidywał zdecydowanie lżejsze kary niż jego świecki odpowiednik. Do pewnego czasu aby skorzystać z tej możliwości, wystarczyło pokazać tonsurę, acz, jak nietrudno się domyślić, ten sposób okazywania stanowej przynależności prowokował oskarżonych do sięgania po nożyczki i brzytwę. W efekcie wprowadzono test zwany *literature examination*, którego istotą była weryfikacja umiejętności stosunkowo rzadko spotykanej wśród osób świeckich, a mianowicie umiejętności czytania. Stawka tego rodzaju testu, jak pisze Greenblatt, mogła być naprawdę wysoka. Oto na przykład:

Przedstawiciel biskupa dawał więźniowi do przeczytania fragment tekstu, zwykle pierwszy wers pięćdziesiątego pierwszego psalmu, który odtąd znany był jako „werset stryczka”: „Miserere mei, Deus, secundum misericordiam tuam; secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam”. W zależności od tego, jak więzień wypadł [...] był on uznany *legit* lub *non legit*. Jeśli sąd uznał *non legit*, oskarżonego czekała kara śmierci przez powieszenie, jeśli zapadł wyrok *legit*, był on skazany na areszt sądu kościelnego, który nie przewidywał kary śmierci. W tym sensie, literatura była w stanie uchronić człowieka od śmierci. [...] W drugiej połowie piętnastego wieku obmyślono nowe, jednak dość niefortunne rozwiązanie: osobie, której udało się skorzystać z przywileju duchowieństwa, wypalano na ciele rozgrzanym żelazem literę *T* za kradzież [...] lub *M* za morderstwo [...]. Jeśli tak naznaczona osoba została po raz drugi aresztowana za przestępstwo, jej piętno było „odczytane” i wyrok wykonany. Dochodząc więc do momentu, kiedy to status *litteratus* pozostaje trwale wypisany na ciele, osiągnęliśmy punkt zero historii literatury¹⁰.

⁹ S. Greenblatt, *Czym jest historia literatury?*, przeł. K. Kwapisz Williams, w: tenże, *Poetyka kulturowa. Pisma wybrane*, red. K. Kujawińska-Courtney, Kraków 2006, s. 260.

¹⁰ Tamże, s. 262, 264. „Przypuszczalnie — powiada dalej amerykański uczoney — różbójnictwo stało się z czasem tym fachem w społeczeństwie, którego przedstawiciele w największym stopniu opanowali sztukę czytania i pisania”.

Czyż nie pisaliśmy na początku, że relacje literatury i śmierci naznaczone są głęboką ambiwalencją?

Makulatura (akt drugi)

W docenionej jednogłośnie przez krytyków, konkursowe gremia i czytelniczą publiczność kapitalnej książce Marcina Wichy *Rzeczy, których nie wyrzucilem* znajduje się rozdział zatytułowany niewinnie *Makulatura*. Jego zawartość każdego filologa — a już szczególnie filologa, który z powagą, w idealistycznym duchu czytał niegdyś *Exegi monumentum* Horacego, ignorując jednocześnie pragmatyczny, oparty na prawie liczb szkic Escarpita poświęcony prawdopodobieństwu przetrwania w literaturze¹¹ — musi przyprawiać o drżenie. Oto bohaterowi tej książki po śmierci matki przypada w udziale żałoba, ale i zbiór książek, które przez całe swoje życie zgromadzili rodzice. Co ważne, to zbiór, a nie pokaźny księgozbiór, bo ten „po śmierci właścicieli przekazuje się bibliotekom czy muzeom”¹², więc nie stanowiłby zapewne problemu. Spadek będący substytutem osoby, rodzajem ekwiwalentu względem poniesionej straty, w tym przypadku staje się przede wszystkim kłopotem. Bliscy na wieść o książkach, które mogliby odziedziczyć, odwołują się do kategorii fundamentalnych — czasu i przestrzeni. Nie dysponują ani jednym, ani drugim. Różniący się zazwyczaj w reakcjach i poglądach przyjaciele rodziny wobec propozycji adopcji osieroconych książek wykazują się absolutną jednomyślnością. „Nie ma mowy”¹³ — słyszy bohater od pierwszego z ewentualnych kontrahentów. „Nie”¹⁴ — poowiada twardo drugi potencjalny nabywca. Odpowiedź trzeciego przy-

¹¹ Zob. R. Escarpit, *Sukces i przetrwanie w literaturze*, przeł. A. Gettlich, w: *W kręgu socjologii literatury*, t. 2, wstęp, wybór i oprac. A. Mencwel, Warszawa 1977, s. 118–155.

¹² M. Wicha, *Rzeczy, których nie wyrzucilem*, Kraków 2017, s. 23.

¹³ Tamże, s. 20.

¹⁴ Tamże, s. 21.

NOTY O AUTORACH

Artur Cembik — absolwent polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego oraz Wiedzy o teatrze, filmie i telewizji na Uniwersytecie Gdańskim. Obecnie doktorant literaturoznawstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Szczecińskiego. Przygotowuje rozprawę doktorską na temat twórczości Andrzeja Chciuka. Od trzydziestu lat pracuje jako nauczyciel języka polskiego.

Barbara Engleder — absolwentka polonistyki i kulturoznawstwa na Uniwersytecie Śląskim, obecnie doktorantka na tejże uczelni (specjalność: literaturoznawstwo polskie). W swych badaniach zajmuje się głównie poezją współczesną oraz jej związkami z fotografią. Ma na koncie kilka wystaw fotograficznych indywidualnych oraz zbiorowych.

Ewa Jaskółowa — prof. dr hab., kierownik Katedry Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jej zainteresowania naukowe skupione są wokół problemów literaturoznawstwa i dydaktyki; zajmuje się poezją XX wieku i jej nawiązaniem do tradycji — zwłaszcza romantycznej i biblijnej. Jest autorką książek: *Poetyckie podróże Stanisława Balińskiego* (Katowice 1988), *Od poezji kosmosu do poezji czasu. Studium o twórczości Stanisława Ciesielczuka* (Katowice 1997), *Od Bogurodzicy do poezji Symborskiej* (Warszawa-Chicago 2001), *Kto to był. Żona Lota w poezji polskiej XX wieku, czyli rozbijanie stereotypu* (Katowice 2006).

Kamila Kamińska — absolwentka filologii polskiej na Uniwersytecie Warszawskim. Píše pracę doktorską na temat polskich szkół poza granicami kraju. Pracuje jako pedagog terapeuta w zakresie języka polskiego w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Warszawie. Jej zainteresowania naukowe to fanta-

styka grozy, twórczość i recepcja utworów Stefana Grabińskiego, szkolnictwo polonijne, Polonia i Polacy poza granicami kraju, kultura szkół polskich za granicą.

Agnieszka Kwiatkowska — profesorka w Zakładzie Literatury XX Wieku, Teorii Literatury i Sztuki Przekładu na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zajmuje się twórczością Juliana Przybosa. Autorka monografii *Tradycja, rzecz osobista. Julian Przybós wobec dziedzictwa poezji* (Poznań 2012). Obecnie bada i porządkuje domowe archiwum poety oraz zajmuje się dwudziestowiecznym pisarstwem kobiet, zwłaszcza poezją dla dzieci.

Monika Ładoń — literaturoznawczyni, adiunkt w Zakładzie Poetyki Historycznej i Sztuki Interpretacji Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego. Autorka studiów o Antonim Słonimskim (Katowice 2008) oraz współredaktorka serii „Zamieranie” (*Zamieranie. Prozy*, Katowice 2012; *Zamieranie fikcji*, Katowice 2014; *Zamieranie gatunku*, Katowice 2015). Autorka kilkudziesięciu tekstów o kulturowym obrazie chorób w literaturze XX i XXI wieku.

Agnieszka Nęcka — dr hab., pracownik Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, krytyk literacki współpracujący m. in. z „artPAPIEREM”, „Nowymi Książkami”, „Twórczością”, „Tematami i Kontekstami”; autorka książek: *Granice przyzwoitości. Doświadczenie intymności w prozie najnowszej* (Katowice 2006), *Starsze, nowsze, najnowsze. Szkice o prozie polskiej XX i XXI wieku* (Katowice 2010), *Cielesne o(d)ślony. Dyskursy erotyczne w polskiej prozie po 1989 roku* (Katowice 2011), *Co ważne i ważniejsze. Notatki o prozie polskiej XXI wieku* (Mikołów 2012), *Emigracje intymne. O współczesnych polskich narracjach autobiograficznych* (Katowice 2013), *Polifonia. Literatura polska początku XXI wieku* (Katowice 2015). Współredaktorka serii „Literatura i...” (z Barbarą Gutkowską) oraz „Skład osobowy. Szkice o prozaikach współczesnych” (z Dariuszem Nowackim i Jolantą Pasterską). Redaktor działu krytyki literackiej w „Postscriptum Polonistycznym”. Stypendystka Marszałka Województwa Śląskiego w dziedzinie kultury (2009).

Grzegorz Olszański — dr hab., adiunkt w Zakładzie Poetyki Historycznej i Sztuki Interpretacji Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego. Autor książek:

Śmierć Udomowiona. Szkice o wyobraźni poetyckiej Ewy Lipskiej (Katowice 2007), *Apelacje. Szkice o literaturze i przygodach jej twórców* (Mikołów 2012), *Wiek męski: epopeja rozkładu. Motywy senilne w poezji polskiej po 1989 roku* (Marcin Świelicki, Jacek Podsiadło i inni poeci) (Katowice 2015). Współredaktor serii „Zamieranie” (z Dariuszem Pawelcem *Zamieranie. Interpretacje i Zamieranie. Lektury* oraz z Moniką Ładoń *Zamieranie. Prozy, Zamieranie fikcji i Zamieranie gatunku*), a także pism rozproszonych Stefana Szymutki (z Mariuszem Jochemczykiem). Redaktor „Śląskich Studiów Polonistycznych” i szef działu muzyki w kwartalniku „Opcje”. Poeta, ostatnio wydał *Biały album* (Poznań 2017). Wicedyrektor Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego.

Magdalena Piekara — dr hab., literaturoznawczyni specjalizująca się w powieści socrealistycznej, a także tzw. kwestii żydowskiej w pozytywizmie polskim. Autorka trzech monografii: *Bohater powieści socrealistycznej* (Katowice 2001), *Śląski socrealizm. Władza — literatura — rzeczywistość* (Katowice 2012), *Kwestia żydowska w publicystyce Elizy Orzeszkowej* (Katowice 2013). Zainteresowania związane z prozą Szymańskiego rozpoczęły się u niej od analizy *Srula z Lubartowa* tegoż pisarza, któremu poświęciła wykład na szczecińskiej Adlojadzie w 2014 roku — z pewnością nie jest to ostatni jej tekst poświęcony *Szkićom*. Obecnie pracuje nad książką roboczo zatytułowaną *Dagerotypy*.

Kinga Rak — doktorantka w Zakładzie Literatury Współczesnej w Instytucie Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego Uniwersytetu Śląskiego. Publikowała w „Sztuce Edycji”, „Opcjach”, „FA-arcie” i wielu monografiach. Naukowo zainteresowana problematyką życia literackiego i rynku książki. Przygotowała dysertację *Nowa piśmiennosc. Współczesne instytucje literackie w kontekście przemian technologicznych i kulturowo-społecznych*, gdzie skupiła się na fenomenie self-publishingu. Z zawodu redaktorka.

Andrzej Śnioszek — absolwent filozofii i filologii polskiej, wiceprezes Fundacji im. Józefa Świdra. Przygotowuje doktorat z zakresu literaturoznawstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego. Publikował m.in. na łamach „eWatora”, „Śląska” i „Śląskich Studiów Polonistycznych”.

Klaudia Śnioszek — polonistka, doktorantka w Instytucie Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego; interesuje się autotematyzmem w polskiej prozie drugiej połowy XX wieku. Publikowała w „eWatorze”.

INDEKS NAZWISK

- Adamiec Marek 195
Anderman Janusz 139
Andrzejewski Jerzy 161, 197
Antonik Dominik 163, 165, 168, 170,
172–173, 195
Arkadiusz [właśc. Arkadiusz Werem-
czuk] 174
Arystarch (postać biblijna) 32
Arystarch z Samotraki 32
Apollinaire Guillaume 105
- Babel Izaak 18
Bachelard Gaston 81, 195
Bachórz Józef 195
Bałajewski Arkadiusz 111, 115, 195
Bajor Alwida 76
Balbus Stanisław 98
Balcerzan Edward 98, 107, 195
Baliński Ignacy 61
Baliński Stanisław 55–73, 195, 205
Baran Bogdan 88, 199
Barański Andrzej 159
Barthes Roland 8, 79, 185, 188, 195
Bartnik Jacob 174
Baudelaire Charles 105
Bayard Pierre 19–20, 195
Benjamin Walter 192
Bereza Henryk 137, 138, 143, 146,
153–154, 196
- Bergson Henri 44–45, 51, 196
Białoszewski Miron 92–93, 147
Biegeleisen Henryk 26, 196
Biesiada Jacek 78, 196
Bloom Harold 17, 196
Blow Isabella 172
Błoński Jan 42
Bobkowski Andrzej 110
Bocheński Jacek 92
Bokszyski Antoni 76
Bolecki Włodzimierz 22–23, 25, 34,
115, 162, 203, 205
Boorstin Daniel J. 163–164, 196
Bourdieu Pierre 188
Boyce Mary 60, 196
Boy-Żeleński Tadeusz, zob. Żeleń-
ski-Boy Tadeusz
Braiter Paulina 188
Broch Hermann 18
Brodzka-Wald Alina 26, 28, 33–35,
137, 196, 205
Broll Urszula 94
Broniewski Władysław 105–106
Browarny Wojciech 178, 196
Brzezicka Barbara 85, 197
Brzosek Dariusz 196, 205
Buczkowski Leopold
Budrecki Lech 138, 196
Bugajski Leszek 145, 147, 150, 169, 196

- Burdowicz-Nowicka Maria 46, 50, 196
Burdziej Bogdan 37, 196
Burek Tomasz 135, 145–146, 148–149, 155–156, 196
Bursa Andrzej 146
Burzyńska Anna 8, 195
Buyno Zofia 77
- Callois Roger 22, 196
Camus Albert 155
Carrière Jean-Claude 21–22, 196
Cervantes Miguel de 9, 196
Charchalis Wojciech 9, 196
Chateaubrianda François-René 57, 66
Chciuk Andrzej 109–132, 196–197
Chmielowski Piotr 26
Chomętowska Maria 61
Chomsowa Laryssa 117
Chorębała Adrian 166, 206
Chudak Henryk 81, 195
Chwistek Leon 45, 105
Cuber Marta 178, 197
Czaplejewicz Eugeniusz 125, 197
Czapliński Przemysław 148–149, 165, 178, 197
Czerwijowska Barbara 75, 77, 84, 200
Czubaj Mariusz 166, 197
Czyż Stanisław 145–160, 197, 204–205
Czyżewski Tytus 105
- Danielewska Łucja 76
Danilewicz-Zielińska Maria 130, 197
Darnton Robert 190–191
Dávila Nicolás Gómez 142, 197
Dąbrowska Maria 13–14
Dąbrowski Mieczysław 111
Dehnel Jacek 166
Deleuze Gilles 142, 197
Derrida Jacques 14, 85, 197
Dobkowski Mariusz 60, 197
Domańska Ewa 135, 198
Domański Juliusz 7, 198
Dostojewski Fiodor 29, 31
Drozdowski Bohdan 147
Dubisz Stanisław 44, 206
Duk Józef 105
Dunin Kinga 178, 198
Dunin-Wąsowicz Paweł 178, 198
Durejko Agnieszka 82, 198
Dutka Elżbieta 111, 198
- Eco Umberto 21
Ernst Jadwiga Wanda 123
Escarpit Robert 12, 198
- F. [Feldman Wilhelm] 27, 30, 198
Faulkner William 18
Fazan Jarosław 119
Fechner Gustav Theodor 44, 48
Fedewicz Maria Bożenna 17, 205
Filipowicz Kornel 102–104, 204
Flaszen Ludwik 146–147, 198
Foucault Michel 185, 198
Fuzowski Max 166, 207
- Gadamer Hans-Georg 127, 198
Gawliński Stanisław 207
Gawroński Andrzej 124, 198
Gąsiorowski Krzysztof 146, 198
George Boy 172
Gettlich Anna 12, 198
Giedroyc Jerzy 109–110, 112
Gierymski Maksymilian 30

- Głowiński Michał 146, 152, 154,
190, 198
Godlewski Piotr 14, 199
Godzic Wiesław 164, 176, 198
Goethe Johann Wolfgang 15
Gołębiewski Łukasz 182, 198
Gombrowicz Witold 110, 134
Grabiński Stefan 39–54, 198–200,
205–206
Greenblatt Stephen 10–11, 199
Grochowiak Stanisław 92
Grottger Artur 30–31
Gruszczyński Piotr 178, 199
Grydzewski Mieczysław 110, 121
Grykowski Bartosz 184, 199
Grzymała-Siedlecki Adam 26, 28,
34, 36

H.El [Elzenberg Henryk] 27–29, 199
Hadaczek Bolesław 111, 199
Hafis 55, 69
Handke Ryszard 42
Hansen Oskar 93–95
Hansen Zofia 93–95
Harasymowicz Jerzy 147
Hartwig Julia 167
Haupt Zygmunt 110
Heidegger Martin 87–88, 199
Hemar Marian 112
Heraklit z Efezu 45
Herbert Zbigniew 147
Herer Michał 142, 197
Herling-Grudziński Gustaw 110
Hertz Paweł 56, 195
Hikmet Nazim 92, 105
Hilton Paris 167
Holland Agnieszka 164
Holmes Oliver Wendell 77

Hołówko Tadeusz 117
Homer 9
Hopper Edward 135
Horacy 9, 12
Hölderlin Friedrich 15
Horzyca Wilam 39–40
Hrabal Bohumil 14–16, 199
Hutnikiewicz Artur 39–40, 43–45,
48, 53, 200, 205

Hłakowiczówna Kazimiera 75–90,
196, 200, 204
Irzyk Zbigniew 138, 139–140, 200
Irzykowski Karol 39–40, 200
Iwasiów Inga 133, 178, 200
Iwaszkiewicz Anna 56, 58, 60,
62–63, 66–67
Iwaszkiewicz Jarosław 10, 18, 47,
56, 60, 62, 146, 200

Jacyków Tomasz 169, 170
James William 44–45
Janda Krystyna 164
Janion Maria 92
Japola Józef 183
Jarzębowski Zbigniew 178, 200
Jarzębski Jerzy 22, 25, 115, 127, 162,
200, 203, 205
Jaskółowa Ewa 56, 200
Jedlicz Józef 43
Jeleński Jan 26
Jęczmyk Lech 42
Joyce James 8, 105, 155, 200
Józefowicz-Czabak Zofia 60

Kabatc Eugeniusz 139
Kaczorowski Aleksander 178, 200
Kadłubek Zbigniew 9, 203

- Kafka Franz 18
Kalinowski Kazimierz 29, 34, 200
Kalinowski Witold 57
Kaliszuk Przemysław 143
Kallenbach Józef 27
Kałużny Jerzy 128, 200
Kałuża Anna 149–150
Kancierz Andrzej 137, 200
Kaniewska Bogumiła 75
Kapela Jaś 166
Karpowicz Tymoteusz 92
Karren Tamara 123, 200
Kasperski Edward 128, 200
Kazik [właśc. Kazimierz Piotr Staszewski] 167
Kęder Konrad Cezary 138, 201
Kędra Natalia 174, 201
Kępiński Tadeusz 61
King Stephen 188–189, 201
Kirsch Donat 133–143, 201–202
Klein Naomi 163, 201
Kleist Heinrich von 9
Klejnocki Jarosław 167, 201
Kleszcz Krzysztof 111, 201
Kłosińska Krystyna 201
Kobro Katarzyna 94, 105
Kochanowski Jan 205
Kolbuszewski Jacek 8, 201
Komendant Tadeusz 146, 158, 185, 198, 201
Konopnicka Maria 26, 28, 33–34
Konwicky Tadeusz 92
Kopaliński Władysław 201
Kortas Jan 21, 196
Korzeniowski Bolesław J. 60, 198
Kossak Wojciech 30
Kossak Zofia (por. Kossak-Szczucka Zofia)
Kossak-Szczucka Zofia 96–102, 204
Kostrzewska-Kratochwilowa Stefania 45, 200
Koszowy Marta 79–80, 201
Kotarbiński Józef 30, 33, 201
Kowalewski Janusz 130, 201
Kowalska Magdalena 19–20, 195
Kowalczykowa Alina 195
Kozikowski Edward 47
Kozioł Urszula 92
Kraśniński Zygmunt 31
Kraskowska Ewa 75, 98, 201
Krupiński Piotr 178, 201
Kruszelnicki Michał 43, 201
Kryszak Janusz 205
Kubacki Wacław 92
Kuciel-Frydryszak Joanna 77–78, 80–81, 201
Kuczok Wojciech 163
Kujawińska-Courtney Krystyna 11, 199
Kulczycka-Saloni Jadwiga 36, 202
Kulczyk Grażyna 177
Kundera Milan 18
Kuśniewicz Andrzej 92
Kwapisz Williams Katarzyna 11, 199
Kwiatkowski Jerzy 146
Lachman Magdalena 23–24, 202
Lachowska Viole 181, 202
Lady Gaga [właśc. Stefani Joanne Angelina Germanotta] 172
Lalewicz Janusz 8, 205
Lamartine Alphonse 57, 66
Latawiec Bogusława 98, 202
Lem Stanisław 92
Lenartowicz Teofil 33
Lisowski Krzysztof 153, 205

- Lukasiewicz Małgorzata 198
- Macademian Girl [właśc. Tamara Gonzalez Perea] 176
- Mach Wilhelm 136
- Mackiewicz Paweł 178, 202
- Madejski Jerzy 178, 202
- Majakowski Włodzimierz 92
- Malczewski Jacek 30–31
- Malewicz Stanisław 94
- Maliszewski Karol 187, 202
- Mann Tomasz 18
- Marecki Piotr 162
- Marek Deja 181, 197
- Markiewicz Henryk 17, 35–36, 128, 202, 205
- Markowski Michał Paweł 8, 185, 195, 198
- Martuszevska Anna 34, 37, 202
- Marx Jan 153
- Maryl Maciej 181, 202
- Marzec Lucyna 75, 78, 202
- Meissonier Jean-Louis-Ernest 29
- Melville Herman 18
- Mencwel Andrzej 12, 198
- Meniok Wiera 111
- Merunowicz Teofil 26
- Michalik Ewa 76, 79, 82, 84–86, 202
- Michalski Krzysztof 198
- Mickiewicz Adam 31, 57, 67, 91, 99
- Miłosz Czesław 188
- Mizuro Marta 178, 202
- Montaigne Michel de 19–20
- Murray Padmini Ray 190, 202
- Mus Malwina 22, 25, 162, 203
- Musil Robert 18
- Myśliwski Wiesław 92
- Mytych-Forajter Beata 9, 203
- Nałkowska Zofia 92–93
- Napierski Stefan 82
- Nawarecki Aleksander 9, 203
- Nerval Gérard de Nerval 57
- Nęcka Agnieszka 170, 202
- Nicieja Stanisław Sławomir 111, 202
- Nietzsche Fryderyk 15, 44
- Nowacki Dariusz 16, 22, 25, 133, 137, 143, 162, 166–168, 178–179, 202–203, 205
- Nowak Paweł 181, 203
- Odyniec Antoni Edward 61
- Ogiński Ziemowit 139
- Okopień-Sławińska Aleksandra 190
- Okólska Barbara 42, 203
- Okulicz-Kozaryn Radosław 128, 200
- Olędzka-Frybesowa Aleksandra 141, 142
- Olkiewicz Jerzy 95, 204
- Olszański Grzegorz 8, 203
- Ołdakowska-Kuflowa Mirosława 76, 88, 203
- Ong Walter 183–184, 189, 203
- Opacki Ireneusz 65, 72, 203, 205
- Orzeszkowa Eliza 13–14, 28
- Ossowski Stanisław 93
- Ostaszewski Robert 178, 203
- Parnicki Teodor 139
- Paukszta Eugeniusz 78, 196
- Paweł z Tarsu 32
- Peiper Tadeusz 105
- Pekaniec Anna 23, 25, 162, 203
- Perse Saint-John (właśc. Alexis Léger) 141–142
- Piaggi Anna 172
- Picasso Pablo 95, 204

- Pielewin Wiktor 167
Pietrzak Marcin 178
Pigoń Stanisław 92
Pilch Jerzy 17–20, 203
Pilniak Borys 92, 105–106, 204
Piłsudski Józef 75
Pisarski Roman 96–97
Piwowar Lech 92
Platonow Andriej 18
Podemska-Abt Teresa 121, 203
Podraza-Kwiatkowska Maria 203
Poe Edgar Allan 43
Polański Roman 93
Pollak Seweryn 105
Popławski Jan Ludwik oraz J.L.P.
31–33, 200
Poświatowska Halina 159
Praszyński Roman 171, 198
Presley Elvis 166
Próchnicki Włodzimierz 119, 204
Prus Bolesław 13, 28
Przetakiewicz Joanna 177
Przyboś Julian 91–108, 204
Przybyszewski Stanisław 139
Przywara Paweł 153, 204
Pytasz Marek 72–73, 204–205
- Radiguet Raymond 139
Ratajczak Józef 76, 84, 204
Rećko Janusz 8
Reymont Władysław 13–14
Rilke Reiner Maria 92, 105
Rimbaud Arthur 105
Robakiewicz Barbara 136, 204
Rojek Chris 164, 204
Romaniuk Kazimierz 32, 204
Rosiek Stanisław 8, 115, 204–205
Rousseau Jean-Jacques 9, 204
- Różewicz Tadeusz 205
Rusinek Wojciech 178, 204
Ruszkiewicz Kazimierz 61
Rutowicz Jolanta 164
Rybicka Elżbieta 115–116, 204
Rydzińska Liliana 131, 204
- Saadi (z Szirazu) 62
Said Edward Wadie 57–58, 60,
65–66, 69–71, 204
Sandauer Artur 93
Sartre Jean-Paul 8, 205
Schiller Friedrich 15
Schmidt Siegfried J. 17, 205
Schopenhauer Arthur 44
Schulz Bruno 18, 113–114, 116
Shuty Sławomir [właśc. Sławomir
Mateja] 163
Sieniewicz Mariusz 163, 203
Sienkiewicz Henryk 13, 26, 28, 31,
188
Sieradzki Maciej 173
Sieroszewski Wacław 26
Sikora Sławomir 77, 205
Siwor Dorota 113, 207
Skrendo Andrzej 17, 205
Skwara Marek 8, 205
Sławek Tadeusz 205
Sławiński Janusz 190
Słomczyński Maciej 8, 200
Słonimski Antoni 63–64
Słowacki Juliusz 9, 45, 57, 64–65,
67–68, 205
Smuszkiewicz Antoni 44, 46, 205
Sobolczyk Piotr 178, 205
Sobolewska Justyna 18, 205
Soddell Andrew 109–132
Sokołowski Adam 178, 205

- Sołtysik Marek 139
Soszyńska Magdalena 164
Sowa Jan 115, 122, 205
Squires Claire 190
Stachura Edward 92
Stanisławski Jan 30
Stasińska Beata 182, 204
Stesłowski Gabriel 173
Stephenson George 46
Stoff Andrzej 205
Stokfiżewski Igor 162
Strzeмиński Władysław 93–95, 105
Surynowa-Wyczółkowska Janina
121, 205
Süskind Patrick 18
Szaniawski Jerzy 93
Szaruga Leszek 113, 130, 137, 205
Szuster Marcin 17, 196
Szymański Adam 25–38, 196, 200,
205
Szyborska Wisława 92, 188

Śmieja Wojciech 178, 205
Śnieżko Dariusz 205
Śnioszek Andrzej 133, 202
Śnioszek Klaudia 145, 202
Świeściak Alina 166, 205

Tatarkiewicz Anna 81, 195
Tatarkiewicz Władysław 44–45, 206
Termer Janusz 137
Teopltiz Krzysztof Teodor 206
Tokarczuk Olga 167
Tołstoj Lew 26
Tomasik Wojciech 47, 206
Tonnac de Jean-Philippe 21, 196
Torbicka Grażyna 177
Trybuś Krzysztof 128, 200

Trznadel Jacek 79, 92, 161, 195, 197
Tymińska Marta 192, 206
Tyrmand Leopold 112

Uniłowski Krzysztof 133, 140–141,
166, 178, 205–206
Updike John 176
Urbanek Krzysztof 143
Urbaniak Paweł 178, 206
Uryniak Adam 54

Vieri Christian 172

Walas Teresa 22, 25, 162, 203
Warkocki Błażej 178, 206
Wasilewska-Lipke Zuzanna 111, 206
Waszyk Paweł 181
Wat Aleksander 112
Weinper Katarzyna 111, 206
Weinrich Harald 22
Wencel Wojciech 178, 206
Wicha Marcin 12–13, 16, 206
Wiedemann Adam 147, 206
Wierzyński Kazimierz 113
Wiśniewski Michał 166
Witkiewicz Stanisław Ignacy 47,
105–106
Witkowski Michał 161–179, 198,
204, 206–207
Włodarczyk Agata 192, 206
Wojewódzki Jakub 168, 170
Woodmansee Martha 183, 187, 192,
206
Wójtowicz-Zajac Agnieszka 173, 206
Wydmuch Marek 41–43, 207
Wydźdzanka Maria 77
Wyka Kazimierz 146
Wyka Marta 22–23, 25, 37, 162, 203

- Wyrwas-Wisniewska Monika 57
Wyspiański Stanisław 30
- Zabierowski Stefan 205
Zajas Krzysztof 113, 119, 207
Zaworska Helena 155, 207
Ziątek Zygmunt 137
Znaniński Florian 51
Zwierzchowski Michał 181
Zwolińska Barbara 205
- Żabicki Zbigniew 36, 202
Żalny Stefan (por. Grabiński Stefan)
Żeleński-Boy Tadeusz 9, 35, 204
Żeromski Stefan 13–14, 28, 207
Żongołowicz Bogumiła 109–110,
121, 124, 131, 207
Żółkiewski Stefan 190–191, 207
Żukowski Tomasz 137, 205